

МБА

Македонска Банкарска Асоцијација

Јули
2022

#6

Број 6 | јули 2022 година

КВАРТАЛЕН е-БИЛТЕН

ISSN 2671-3772

Македонска банкарска
асоцијација

е асоцијативна членка на
Европската банкарска
федерација

Содржина:

- **ВОВЕД**
  - Д-р Маја Стевкова Штеријева, претседател на МБА
- **ЗБОР ИМА**
  - М-р Ана Митреска, вицепремиер
- **ВО ФОКУС**
  - Билјана Момировска претседавач, Комисија за ризици
  - Кристина Трпезановска заменик-претседавач на Комисија за информативна сигурност
  - Влатко Лескароски претседател на Одбор за СКИБОР
- **СОРАБОТКА СО**
  - Агенција за заштита на лични податоци
- **РЕАЛИЗИРАНИ АКТИВНОСТИ**
- **ЕДУКАТИВНО КАТЧЕ**
- **КОРИСНИ ЛИНКОВИ**

ВОВЕД

Д-Р МАЈА СТЕВКОВА ШТЕРИЈЕВА,
ПРЕТСЕДАТЕЛ НА МБА

Почитувани,

Се наоѓаме пред уште едно топло лето и летни одмори за кои се надеваме дека ќе бидат први нормални постпандемски. За жал, наместо да се радуваме на новонастанатото здравствено релаксирање, сите ние сме обременети со проблемите поврзани со инфлацијата, состојбата со енергенси, прекинатите синџири на снабдување и, за жал, сè уште присутниот воен конфликт во Украина. Засега како банкарски систем можеме да се пофалиме дека успеавме да ја одржиме стабилноста. Банките се добро капитализирани, ликвидни, профитабилни и таа профитабилност се очекува да биде солидна одбрана во случај на несакани шокови. Населението, кое во еден момент под притисок на различни шпекулации започна да повлекува депозити, се увери дека банките навистина се ликвидни, дека секој што побарал исплата на шалтерите на банките и штедилниците немал никаков проблем да ги добие своите средства и еуфоријата се стабилизира, а депозитите со последните податоци за мај 2022 во споредба со претходниот месец веќе започнаа да покажуваат раст.

Никој не може со голема прецизност да предвиди во кој правец ќе се одвиваат економските активности, инфлацијата и растот на цените, иако многумина, како од стручната банкарска така и од академската фела, вложуваат максимални напори да добијат што подобри проекции. Прославата на 30 години од монетарното осамостојување ме наврати на годините зад нас. Годините кога Македонија имаше минимални девизни резерви, кога имаше тукушто осамостоен банкарски систем, кога стопанството по распадот на СФРЈ беше во колапс, годините на ембарго, на

Д-р Маја Стевкова Штеријева,
претседател на МБА

инфлација и на сите премрежија што се зад нас.

Сето тоа ми дава уверување дека без оглед колку е неизвесна иднината, колкави ќе бидат инфлацијата и растот на цените, проблемите во снабдувањето со сировини и енергенти, нашиот систем триесет години подоцна има искуство, знаење и капацитет да се справи со предизвиците. Сите ние во Македонската банкарска асоцијација, преку банките и штедилниците кои ги претставуваме, ќе дадеме максимален придонес за поддршка на населението и стопанството и полесно справување со предизвиците. ■

Со почит,
Д-р Маја Стевкова Штеријева

ЗБОР ИМА

М-Р АНА МИТРЕСКА,
ВИЦЕГУВЕРНЕР

Нов чекор во финансиските иновации – дигитални валути на централните банки

Оваа година е во знакот на одбележувањето на триесетгодишнината од воведувањето на македонската национална валута – денарот и воспоставувањето на монетарниот суверенитет. Во време на брзи технолошки промени, во глобални рамки, централните банки започнуваат со активности за воведување дигитални форми на националните валути. Но, независно од формата, стабилноста на една валута е јавно добро, коешто почива на еден многу важен концепт, а тоа е концептот на **доверба**. Без довербата во институцијата којашто стои зад издадените пари и во политиките коишто таа ги води, ниедна валута не може да ги исполнува своите основни функции на пресметковна единица, чувар на вредноста, средство за размена.

Постојниот традиционален монетарен систем е симбиоза на јавните и приватните пари. Централните банки поставуваат стабилна монетарна база, врз основа на којашто финансискиот систем понатаму ги врши операциите на плаќања и финансиското посредување. Но, последниве години се период на сè помасовна дигитализација на финансиите, особено во областа на плаќањата. Употребата на готовината, особено во развиениот свет, постојано се намалува. На пример, во еврозоната тековно само 20% од вкупната издадена готовина се користи за плаќања, наспроти 35% пред петнаесетина години. Плаќањата глобално сè повеќе се вршат на иновативен, ефикасен и дигитален начин.

Новите технологии овозможуваат и појава на алтернативни начини на плаќања и надвор од „регулirаниот и поставен систем“. Различни видови криптосредства, коишто се промовираат како средства за чување вредност, па дури и како средства за плаќања, се едни од производите на

М-р Ана Митреска,
вицегувернер

новите технологии и новите навики на економските субјекти. За жал, ризиците поврзани со овие средства се исклучително високи, зад нив не стои познат издавач што ќе ја гарантира нивната вредност и загубите од инвестирањата може да бидат огромни. Дури и криптосредствата коишто се врзани за некоја стабилна вредност (англ. stable coins) не можат во секое време да ја гарантираат вредноста, ниту, пак, имаат пристап до централните банки или шемите за осигурување депозити. Со тоа, дигиталните технологии, промените во склоностите на субјектите во плаќањата и силната конкуренција во оваа област на платежните услуги ги ставаат на тест традиционалните основи на монетарниот систем.

Во услови на дигитална револуција и на потреба да се одговори на барањата на „новата ера“, а истовремено да се одржи довербата, како основна суштина на парите, во централнобанкарската заедница сè поголем акцент се става на развојот на дигитална валута на централната банка. Што претставува дигиталната валута? Дигиталната валута е дигитална форма на парите на централната банка, но различна од средствата коишто комерцијалните банки традиционално ги држат на сметките кај централната банка. Всушност, таа претставува дигитален инструмент за плаќање деноминиран во националната валута и како и готовите пари, претставува директна обврска на централната банка.

Дигиталните валути може да се разликуваат во однос на нивната достапност. Првиот тип се дигитални валути за големи плаќања, засновани врз токени коишто имаат ограничена достапност и може да се однесуваат само на порамнување на меѓубанкарските плаќања, порамнување трансакции со хартии од вредност и слично. Вториот тип, на којшто всушност централните банки ставаат акцент се дигиталните валути коишто имаат општа употреба и се наменети за целокупната јавност. Тие првично би требало да бидат наменети за мали трансакции, за широка употреба, засновани или на сметки или на посебни дигитални токени, односно дигитална готовина. „Со тоа, дигиталните пари издадени од централната банка секому ќе му дадат можност да ги користи јавните дигитални пари за дигитални плаќања. Тоа ќе биде здрав и сигурен начин за плаќања од јавен интерес“.¹

Кои се главните причини за издавање дигитални валути од страна на централните банки? Има неколку клучни причини во генезата на официјалните дигитални валути. Прво, промоција на финансиската инклузија, преку обезбедување едноставен и сигурен пристап до пари на оној дел од

¹ “Public money for the digital era: towards a digital euro”, Keynote speech by Fabio Panetta, Member of the Executive Board of the ECB, at the National College of Ireland, Dublin, 16 May 2022.

ЗБОР ИМА

популацијата којшто нема целосен пристап до банкарски услуги. Сепак, поголемата инклузија не може да се случи автоматски со воведувањето на дигиталните валути. Оттука, при нивното осмислување треба да се надминат некои од тековните пречки за пристап до финансиските услуги, како што се различни видови трошоци, барања, формални докази за идентификација.

Издавањето на дигиталните валути на централните банки со себе носи и одредени предизвици и ризици коишто треба да се земат предвид при нивното осмислување и издавање. Еден од клучните идентификувани ризици се евентуалните ефекти врз финансиската стабилност. Доколку овие дигитални валути бидат осмислени

105 земји коишто сочинуваат 95% од глобалниот БДП ги испитуваат сите аспекти на воведувањето дигитални валути на централните банки. Овој број на земји во мај 2020 година изнесувал само 35. Бројот на земји коишто се во напредна фаза на истражување (развој, пилот-проект или воведување) се зголемува и изнесува 50, при што 10 земји веќе ја имаат воведено дигиталната валута. ЕЦБ веќе сигнализира дека цели кон издавање дигитално евро кон средината на оваа декада, како комплементарна форма на готовината, но не како нејзина целосна замена.

Очигледно во глобални рамки, централните банки забрзано се движат од фаза на истражување кон практично спроведување на проектите за воведување сопствени дигитални валути. Во следниот период централните банки веројатно ќе му се посветат на развојот на целокупниот екосистем потребен за поддршка на националните дигитални валути. Според последните анкети на БИС од 2021 година, голем дел од централните банки оценуваат дека токму ширењето на

Истовремено, тие ќе треба да ги имаат карактеристиките што ги имаат само парите издадени од централните банки – сигурност, финалност, ликвидност, интегритет. **Второ**, овие валути ќе овозможат поголема конкуренција и отпорност на домашните системи на плаќања. Плаќањата со дигиталните валути може да ја зголемат оперативната ефикасност на постојните системи на плаќања, доколку од некоја причина дојде до нивен застој, а може да претставуваат и битна алка на поврзување на помалите и фрагментирани платни системи. **Трето**, дигиталните валути на централните банки, преку системи на интероперабилност, може да ги олеснат и да ги поддржат прекуграничните плаќања, коишто се покомплексни, вклучуваат поголем број страни, временски зони, различни регулативи.

така што ќе носат одреден принос, тие може да предизвикаат помасовно повлекување депозити од банкарскиот систем, финансиско непосредување и нарушување на финансиската стабилност. **Понатаму**, со оглед на нивната дигитална форма, **ризикот од кибернапади** станува поизразен, а тоа бара поголема оперативна подготвеност и отпорност. **На крајот**, за да се воведат дигитална валута на централните банки, потребно е да се осмисли **прецизна комплексна регулативна рамка**, вклучувајќи ги и прашањата за приватноста, заштитата на потрошувачите и одредбите за заштита од ризикот на перење пари.

Анкетите и истражувањата покажуваат дека сè поголем број централни банки го истражуваат прашањето за дигиталните валути. Според последните информации,

криптосредствата е една од главните мотивации за забрзување на активностите на полето на дигиталните валути. Според централните банки, зголемувањето на ефикасноста на прекуграничните плаќања е уште еден многу важен мотив за проактивност во дигитализацијата на централните банки. Според нив, дигиталните валути може да играат голема улога во зголемувањето на брзината, транспарентноста и достапноста на прекуграничните плаќања. Иако има низа оперативни аспекти коишто треба да бидат разјаснети и потребно е добро балансирање помеѓу предностите и ризиците, сепак правецот на движење е јасен. **Народната банка им се приклучува на овие трендови преку веќе најавените првични активности за истражување на потребата и можностите за воведување дигитален денар.** ■

Предизвиците на Комисијата за ризици при Македонската банкарска асоцијација

Пишува:
Билјана Момировска,
претседавач на Комисија за ризици
при Македонската банкарска
асоцијација

Улогата на функцијата за управување со ризиците во банките има цел да ги контролира и да управува со ризиците на поединечна комерцијална банка, со што таа е важна и од аспект на стабилноста на целиот банкарски сектор. Огромна е улогата на сигурниот и стабилен банкарски систем за националната економија и поддршката на економската стабилност и развој.

Сите ние што работиме во банкарството сакаме да работиме во средина каде што има сигурност и доверба бидејќи тоа е атмосфера која влијае врз секој бизнис, особено чувствителен, каков што е нашиот. Сигурноста и довербата што ние ја нудиме се пренесува потоа во опкружувањето и на нашите клиенти.

Управувањето со ризиците во една банка и штедилница е особено значајно во услови на криза, иако доколку системите и управувањето со ризиците во нормални макроекономски услови не се претходно добро поставени, соочувањето со каква било криза би било уште потешко.

Последниве неколку години, од почетокот на здравствената криза која сега продолжува и со геополитичка, поставија пред нас многу предизвици, а обврска на сите професионалци е да се приспособат на реалната ситуација, која е повеќе од турбулентна, кризна и со зголемен ризик.

Во фокусот на работата на Комисијата за ризици при Македонската банкарска асоцијација (МБА) се системите на управување со кредитниот ризик, ликвидносниот ризик, валутниот ризик, пазарниот ризик, ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарските активности, оперативниот ризик, репутацискиот ризик итн.

Исто така, од наш интерес се и документите за управување со ризиците, воспоставени стратегии, политики и процедури,

стрес-тестирањата, интерната адекватност на капиталот, управувањето со интерната ликвидност, воведувањето нов производ или систем и користењето услуги од надворешни лица и сл.

Од огромна важност е и следењето на законски, подзаконски прописи и други акти кои се однесуваат на управувањето со ризиците во банкарското работење.

Во последните години видливо е едно позабрзано темпо на усогласување на локалната банкарска регулатива со банкарската регулатива на Европската Унија и Базелските стандарди, што создава потреба од агилна реакција на сите банки и штедилници за имплементација на оваа регулатива, особено во делот на управувањето со ризиците.

Тука не можам, а да не ја истакнам навистина одличната соработка со Народната банка, со која редовно организираме стручни дискусии за отворени прашања од аспект на примена на регулативата, подготвеноста на банкарскиот сектор за нејзина примена, како и размена на мислења и искуства.

Од аспект на усогласување со новите европски регулативи за управувањето

со ризиците, не се сите банки и штедилници еднакво подготвени брзо да се приспособат на регулаторните барања. Ова често се случува и поради потребата од имплементација на нови системи и информатичка технологија која подразбира зголемени трошоци, но и поради потребата од обезбедување адекватна стручност и експертиза и формирање специјализирани тимови во управувањето со ризиците.

Тука би сакала да истакнам дека приспособувањето со новите регулаторни барања е доста олеснето во банките чии „мајки банки“ се европски банки.

Но, бидејќи локалните регулаторни барања се обврска на сите, без разлика на нивната сопственичка структура, сметам дека заедничката поддршка што си ја даваме во рамките на Комисијата за ризици е од исклучителна важност.

Јас ја имам таа среќа да сум претставник на банка која порано ги имплементира барањата на Европската регулатива во своето работење, дури и пред тие да станат официјални локални регулаторни барања. Шпаркасе банка АД Скопје во неколку наврати досега ја дочекува спремна новата локална регулатива, со веќе целосно

ВО ФОКУС

имплементирани европски стандарди во управувањето со ризиците.

Нашето искуство, како и искуството на уште неколку банки кои слободно можам да кажам се промотори на европските регулаторни барања, се обидуваме да го споделиме со другите за да ја олесниме имплементацијата на нови регулаторни барања во управувањето со ризиците.

Целта е предизвиците со кои се соочувате, без разлика дали се однесуваат на имплементација на нова регулатива или сме соочени со криза на која треба соодветно да одговориме, да не предизвикаат значајни дисторзии од нашето работење во макроекономското опкружување, пред нашите клиенти или на страната на акционерите.

Успешноста на овие активности се гледа во стабилно ниското ниво на нефункционалните пласмани на ниво на целиот банкарски сектор и задржување адекватно ниво на квалитет на портфолиото, соодветното ниво на капитализираност и ликвидност на банкарскиот сектор, дури и во услови на актуелните кризи.

За жал, во услови на сè уште актуелна здравствена, геополитичка криза и инфлаторни притисоци, предизвиците во управувањето со ризиците не застануваат.

Предизвик за Комисијата во моментот, покрај успешното справување со актуелната криза, ќе бидат измените на регулативата за кредитен ризик и имплементацијата на новата европска дефиниција на нефункционални побарувања, имплементацијата на европската ESG регулатива и грижа за околината и климатските промени, како и социјално одговорно финансирање, како и предизвиците што ги наметнува FINTECH.

Имплементацијата на европската дефиниција за нефункционални пласмани во банките ултимативно ќе овозможи банките доста порано да ги идентификуваат ризиците на кои се потенцијално изложени, а со тоа ќе овозможи и поголема стабилност.

Но, во моментот самата имплементација за банките ќе значи значајно приспособување на системите, значајна измена на

концептите за рана наплата и менување на навиките на клиентите од аспект на тоа што се подразбира под редовност на подмирувањето на обврските.

Ризиците што доаѓаат од климатските промени можат да бидат значајни за економијата и банкарскиот сектор. Поддршката за одржлив развој, на страната на банките ќе подразбира едукација и подготовка на специјалисти во оваа област, приспособување на системите за мониторинг и нефинансиско известување.

Од друга страна, живееме во ера на масовна дигитализација на многу области од општественото дејствување, каде што развојот на иновативни финансиски технологии сериозно напредува. За да останат рамо до рамо со финтек-компаниите, банките ќе треба брзо да го прифатат предизвикот на дигитализацијата и да се приспособат на новите услови на пазарно дејствување. Тоа ги изложува банките на нови ризици кои ги наметнува дигитализацијата, што ќе подразбира тие да се подготват за

заштита од ризиците во дигиталниот простор и да овозможат заштита на податоците и заштита на своите системи и апликации. Овде исто така е важно на кој начин банките ќе се приспособат во начините за процената на ризиците поврзани со финансиските односи со клиентите и ризиците од усогласеност со прописи.

Комисијата за ризици при МБА досега се соочи со многу предизвици со кои успешно се справи, без разлика дали се тоа кризи или регулаторни измени, но досегашното искуство нè прави значително поподготвени за задачите отколку пред неколку години, што е од голема полза за целиот банкарски систем. ■

Дигитализација

Што е дигитална трансформација?

Терминот дигитална трансформација е во циркулација веќе подолго време. Самиот термин во финансиската индустрија се употребува за да го опише влијанието на новите технологии врз финансиските услуги. Терминот ги вклучува различните продукти, апликативни решенија, процеси и бизнис-моделите кои ги трансформираат традиционалното банкарство и финансиските услуги. Дигиталната трансформација ги вклучува и стратешките процеси на интеграција на дигиталната технологија во различните области на работење, а со цел измена на самите процеси и подобрување на продуктивноста, зголемување на агилноста и унапредување на културата на компанијата за прифаќање на дигиталната доба. Оттука, дигиталната трансформација е многу повеќе од интеграција на нови технологии, таа е и култура на компанијата, начин на размислување на вработените и дефинирање на бизнис-моделот на компанијата.

Автоматизацијата на процесите и дигитализацијата во банкарскиот сектор имаат големи предности: го подобруваат клиентското искуство, штедат време и трошоци додека истовремено ја зголемуваат ефикасноста на банките. Дигитализацијата отвора можности за банките да креираат поефикасни и персонализирани производи и услуги за клиентите. Во денешно време, при оценка на финансиските институции клиентите повеќе не ги компарираат различните банки на пазарот врз база на цените, туку го споредуваат клиентското задоволство од користење на сервисите. Клиентите сега, а во иднина се очекува да биде и поизразено, ќе се прелеат кај банките кои успешно ги трансформирале и дигитализирале своите процеси и нудат иновативни решенија кои во голема мера го менуваат клиентското искуство и на тој начин се издвојуваат од конкуренцијата.

Пишува:
Кристина Трпезановска,
заменик-претседавач на Комисија
за информативна сигурност при
Македонската банкарска асоцијација

И покрај тоа што овој тренд на дигитализација трае повеќе години, како во светот така и кај нас, во периодот на пандемијата зеде особен замав и доби на значење. Пандемијата креира директна потреба кај банките да комуницираат со своите клиенти преку дигитални канали и платформи, додека социјалната дистанца беше норматив. Во Европската Унија бројот на дигитални корисници од почетокот на пандемијата се зголеми за 23%. Во Македонија бројот на дигитални корисници покажува тренд на раст. Паралелно расте и бројот на наложите во домашниот платен промет кои се реализираат преку електронските канали (во периодот 2019 – 2021 е реализиран раст од 9%), што укажува на фактот дека веќе дигитализираните корисници го пренасочуваат работењето преку дигиталните канали.

Предизвици од дигиталната трансформација

Новиот технолошки развој е придружен со нови ризици. Сè поширокото користење на технологијата и поголемото инволвирање на трети лица (надворешни компании) ги прави банките позависни од достапноста на софтверско-хардверските услуги и истовремено поранливи на ризиците од дигиталниот простор. Сепак, ваквите ризици не се целосно нови за банките. Банкарската регулативата наметнува барања за намалување и контрола на овие ризици, а банките имаат обемна експертиза во однос на регулативата и усогласувањето со неа.

Еден од најзначајните предизвици на македонскиот пазар е приспособување на новата регулаторна рамка во согласност со ЕУ. Новиот закон за платежни услуги и платни системи дефинира поширока рамка за зголемување на учество на даватели на финансиски услуги, во смисла на

финтек-компаниите. Тие, од една страна, ќе овозможат пенетрација на нови и иновативни решенија на дел од финансиските услуги како платниот промет и идентификација на клиентите, а од друга страна, ќе внесат и поголема конкуренција во финансискиот сектор и ќе ги придвижат банките кон понатамошна дигитализација на процесите со цел да останат конкурентни. Новата регулаторна рамка ќе овозможи подобра заштита на корисниците на платежни услуги и подобро управување со ризиците. Од Народната банка, банките очекуваат подзаконски акти кои ќе овозможат имплементација на новите технологии во банкарско работење, како што се електронско отворање сметки и безбедност при користење апликации поврзани со платниот промет.

Предизвик за банките во РС Македонија во наредниот период ќе биде овозможување решенија кои се безбедни и едноставни за користење за полесно да бидат прифатени од страна на клиентите. Светската практика покажува дека најголем дел од клиентите се откажуваат од користење на дигиталните услуги поради нивната комплексност.

Валидно е да се постави прашањето која е разликата меѓу дигитална банка и традиционална банка каде што исто така како алтернатива може да се користат и дигитални канали. Она што една банка ја прави дигитална е фактот дека целокупната услуга е дизајнирана да овозможи дигитално клиентско искуство. Тоа значи дека се минимизира потребата клиентот да дојде во просториите на банката. Услугите се дизајнирани на начин што клиентот не троши од своето време да патува до и од банката, ниту да чека во банката. Истото важи и за вработените во дигитална банка. Нивното време го посветуваат да дадат совети и поддршка на клиентите во разбирање на финансиите,

ВО ФОКУС

какви инвестиции се најповолни за нив или на кој начин е најповолно да ги штедат своите пари наместо да процесираат налози и уплати на готовина. Ваквите трансакции клиентите можат самите да ги прават во време кое ним им одговара, без потреби од банкарски службеници.

Она што дополнително додава вредност која го надминува искуството на клиентите и банката е тоа што дигитална банка е концепт кој директно се поврзува и со заштита на животната средина. Фактот што услугите се дизајнирани така што клиентите не треба да патуваат во банка директно влијае врз помала емисија на издувни гасови. Кога ќе се додаде и речиси минимална употреба на хартија во соработката со клиентите, но и интерно во самите процеси на банката, тоа е уште еден дополнителен придонес кон заштита на околината, кој додава вредност на долгорочната перспектива и бенефити кои дигитализацијата ги има на нашето општество.

■ ПроКредит е прва дигитална банка во Македонија

ПроКредит банка, како прва дигитална банка на пазарот, започна со процесот на имплементација на нови иновативни решенија уште во 2015 година преку пренасочување на готовинските услуги на банкомати, и за домашен и за девизен платен промет, како и целосно пренасочување на клиентите кон користење електронско банкарство. Ова ѝ овозможи на банката, почнувајќи од 2018 година, 99% од целокупниот платен промет и кај физичките и кај правните лица да се реализира преку електронско банкарство. Само како споредба, со крајот на 2021 во рамките на целокупниот банкарски сектор во земјата, учеството на електронски трансакции во вкупните трансакции изнесува 31%. Дополнително, со цел

побрза и поефикасна трансформација кон дигитализација, банката започна со отворање на 24/7 зони каде што клиентите самостојно можат да ги извршуваат банкарските операции во кој било дел од денот. Ова, од друга страна, овозможи одржување и унапредување на личниот пристап и квалитетот на услугите од нашите вработени во доменот на финансиско советување на клиентите.

Исто така, ПроКредит банка е првата банка на пазарот што вовеле дигитално потпишување на договори со користење квалификуван потпис, кое и понатаму се усовршува со инкорпорирање на новата регулатива за дигитална идентификација на физичките лица.

Дополнително, ПроКредит банка во 2021 година овозможи користење дигитален паричник со цел олеснување на пристапот до средствата на клиентот, но и во насока на доближување на клиентите до светските трендови каде што мобилните телефони се користат и како платежни картички.

Како прва дигитална банка на пазарот, и во следниот период банката посветено ќе продолжи да работи кон понудата на нови

дигитални решенија преку унапредување на електронското и мобилното банкарство со нови функционалности надвор од стандардниот платен промет. Со инвестирање и промовирање иновативни и квалитетни дигитални решенија, банката се стреми да биде прва на пазарот што ќе го трасира патот кон примена на најнови технолошки решенија. Како дел од ПроКредит групацијата со седиште во Германија, паралелно со пенетрацијата на дигиталните решенија, банката континуирано инвестира и во унапредувањето на безбедноста во дигиталниот простор, при што користи решенија и практики согласно со европската регулатива.

■ Комисија за информативна сигурност

Комисијата за информативна сигурност при Македонската банкарска асоцијација во своето работење дава поддршка на сите безбедносни стандарди и технологии кои се неопходни во процесот на дигитализација, ги разгледува ризиците од дигитализацијата во однос на информативните системи и ги следи светските стандарди имплементирани на ниво на Европската Унија, а поврзани со ризиците од сигурност на информативниот систем. ■

Улогата на Одборот за избор и следење референтни банки во финансискиот систем

Поради манипулациите со референтните каматни стапки на светските финансиски пазари во минатото (скандалот со LIBOR стапките од 2008 година, кој се откри во 2012 година, и сериозните санкции за манипулаторите), во 2013 година групата G-20 побарала од Одборот за финансиска стабилност (FSB) темелно да ги преиспита најважните референтни каматни стапки и да развие планови/мерки со кои ќе се оневозможат исти или слични злоупотреби, со цел во финансискиот систем да се осигураат референтни каматни стапки кои ќе бидат репрезентативни и релевантни, а учесниците на пазарот ќе ги употребуваат на примерен начин.

Референтните каматни стапки се каматни стапки кои се јавно објавени и лесно достапни, кои редовно се ажурираат и се пресметуваат од релевантно и независно тело преку јасни структури на управување и транспарентни методологии. Референтните каматни стапки најчесто ги покажуваат трошоците за позајмување на финансиските пазари и истовремено претставуваат сигурен, независен и релативно едноставен референтен индикатор за сите вклучени страни, што оневозможува која било од договорните страни (држава, централни и деловни банки, институционални инвеститори, правни и физички лица и сл.) да влијае врз договорената каматна стапка, што пак значи дека вредноста на договорот ќе остане непристрасна и неспорна до крајот на важноста на истиот. Референтните каматни стапки се корисни и релевантни сè додека може да се сметаат за сигурни и непристрасни, бидејќи во основа претставуваат утврден стандард за мерење на успешноста на финансиските инвестиции и трошоците при кредитирањето.

Имајќи предвид дека ние и нашата земја, како мала, но амбициозна нација, се повеќе сме вклучени во меѓународните финансиски текови, овие случувања во светот внимателно ги следевме, размислувавме и анализиравме што сè е потребно да се преземе, кои мерки и активности ќе дадат најдобри резултати со цел да се заштитат нашите интереси во областа на банкарството и финансиите (од аспект на поединци/граѓани, компании/бизнис и државата во целина).

Потребата од навремено и проактивно дејствување со цел максимална заштита на потрошувачите/корисниците на банкарските производи, од една страна, и издигнувањето на банкарското работење на повисоко ниво на сигурност и предвидливост, од друга страна, а во исто време детерминирајќи ја потребата од реформа на режимот/моделот на каматни

Пишува:

Влатко Лескароски,
претседател на Одбор за избор и
следење на референтни банки при
Македонската банкарска асоцијација

стапки преку нивна трансформација од прилагодливи кон фиксни и променливи каматни стапки согласно најдобрите светски практики, ја донесоа потребата од етаблирање референтни каматни стапки во нашиот финансиски систем кои ќе бидат релевантни, веродостојни и транспарентни, а ќе произлегуваат и ќе бидат показател на економско-финансиските движења во нашиот систем. Овие клучни реформи во банкарскиот систем во 2017 и 2018 година бараа од целокупниот систем воспоставување нов режим на каматни стапки кои ќе се базираат на веродостојни референтни каматни стапки, т.е. стапки на кои ќе се заснова движењето на активните и пасивните каматни стапки во иднина (притоа овој режим/модел требаше да обезбеди максимална заштита од правен и репутациски ризик на засегнатите субјекти, од една страна, а истовремено да обезбеди и вклученост во современите трендови при формирањето и промените на каматните стапки).

Како секоја национална/наднационална валута, така и македонскиот денар, потребно е да обезбеди/продуцира, согласно прифатлива методологија, релевантна референтна каматна стапка која ќе ги рефлектира движењата на меѓубанкарскиот пазар во нашата земја. SKIBOR каматната стапка, која е воспоставена неколку години претходно, со самата можност да заземе позначајно место во сегментот на референтни каматни стапки, потребно беше да се подигне на повисоко ниво на релевантност, веродостојност и транспарентност, со еден професионален и непристрасен контролен механизам вграден во целиот процес. Со оглед дека SKIBOR каматната стапка е на некој начин пандан на EURIBOR каматната стапка (за валута EUR), сè до фазата кога нашата земја ќе стане полноправна членка на Европската монетарна унија и ќе го прифати EUR како своја национална валута, SKIBOR каматната стапка ќе функционира, ќе се реформира и унапредува согласно нашите потреби, знаења и видувања, а сето тоа во согласност со усовршувањата на EURIBOR каматната стапка (што претставува квалитетна подготовка на системот за моментот кога нашата земја ќе премине на валута EUR).

Претходно наведеното бараше од упатените во овој сегмент сериозни размислувања, анализи и усогласувања на ставовите со повеќето инволвирани и засегнати страни во овие процеси, по што беше оценето дека најдобро решение е да се конституира едно тело/орган (Одбор) кое ќе биде комплексно структурирано од познавачи на банкарско-финансиската

област, претставници на референтните и нереферентните банки и претставници на еснафското здружение на финансиски пазари. Одборот за избор и следење на референтни банки се конституира во 2018 година врз основа на едногласно донесена одлука од сите банки во нашата земја, а своето работење и активности ги темели на Правила за избор и обврски на референтните банки. Предизвиците пред кои се исправи Одборот беа многубројни, но желбата да се направи нешто добро и квалитетно ги дава своите резултати.

Своето работење и активности Одборот ги фокусира на детално следење на случувањата во финансиската област во нашата земја, како и поширокиот контекст, со цел навремено детектирање на предизвиците и по потреба преземање соодветни мерки и активности. Изборот и следењето на референтните банки е редовна активност, процедура која еднаш годишно ги дефинира референтните банки за следната година и чие креирање на SKIBOR каматните стапки се следи секојдневно (максимално професионално, без инволвирање во носењето на одлуките околу висината и промените на котираните каматни стапки). Своето работење Одборот го реализира на седници од кои следуваат извештаи кои јавно се објавуваат и се достапни за сите заинтересирани.

Одборот за избор и следење на референтни банки во изминатиот период успешно одговори и на предизвиците поврзани со реформите на референтните каматни стапки,

што претставуваше една од најобемните и најсложени реформи во оваа сфера на глобално ниво.

Одличната соработка со МБА (Македонската банкарска асоцијација) во сите сегменти на дејствување овозможи и процес на реализација на еден исклучително важен проект за преземање на целокупниот систем на продукција на SKIBOR каматната стапка во рамките на МБА, како администратор, согласно најдобрите светски практики, а во рамките на реформите поврзани со референтните каматни стапки на глобално ниво.

Секое време носи свои предизвици, а секоја генерација треба да ги пронајде одговорите на своето време.

Сметам дека одговорите на предизвиците во банкарско-финансискиот сектор во изминатите неколку години беа соодветни, за што своја улога/заслуга согласно ингеренциите и поставеноста во системот има и Одборот за избор и следење на референтни банки. Во оваа пригода би искажал благодарност до сите членови на Одборот, кои несебично, посветено и максимално професионално се вложија и одговорија на предизвиците за кои беа надлежни да одлучуваат. Истата посветеност и ангажман ги очекувам до завршување на мандатот на овој состав на Одборот за избор и следење на референтни банки, како и од сите идни членови на овој Одбор. ■

СОРАБОТКА СО

АГЕНЦИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИ ПОДАТОЦИ

Македонската банкарска асоцијација и Агенцијата за заштита на личните податоци склучија меморандум за соработка

На 8 јуни 2022 година Македонската банкарска асоцијација (МБА) и Агенцијата за заштита на лични податоци (АЗЛП) склучија Меморандум за соработка, потврдувајќи ги заедничките цели за постојано унапредување на степенот на заштитата на личните податоци во Република Северна Македонија.

Страните ќе соработуваат во однос на заштитата на личните податоци во согласност со овој Меморандум, почитувајќи ги законските цели и надлежности на АЗЛП, како и интерните акти на МБА.

За остварување на заедничките дефинирани цели, страните се согласни да ги реализираат најмалку следните активности:

- Промовирање на јавната свест и согледување на правилата, заштитните мерки, ризиците и правата во однос на обработката на личните податоци;
- Следење на развојот во областа на информатичката и комуникациската технологија и трговските практики кои влијаат врз заштитата на личните податоци, како и размена на информации и искуства;

- Остварување отворена и транспарентна соработка која ќе овозможи учество во процесите на носење и измени на законодавството за заштита на лични податоци, како и на стратешките документи од оваа област (стандарди, препораки, водичи, политики, стратегии и сл.) кои го засегаат и работењето на финансиските организации;

- Остварување меѓусебни консултации и давање насоки за прашања поврзани со усогласување на работењето на членовите на МБА со прописите за заштита на личните податоци;

- Организирање заеднички настани поврзани со заштитата на личните податоци кои ќе придонесат за подигнување на свеста за заштита на правата и слободите во однос на обработката на личните податоци;

- Давање заемна помош при усогласувањето на секторското законодавство во Република Северна Македонија со прописите за заштита на личните податоци;

- Преземање и други активности по меѓусебен заеднички договор на двете страни, а во насока на остварување на целта на овој Меморандум.

Линк: [Македонската банкарска асоцијација и Агенцијата за заштита на личните податоци склучија меморандум за соработка - МБА - Македонска банкарска асоцијација \(mba.mk\)](#). ■

РЕАЛИЗИРАНИ АКТИВНОСТИ

- Во соработка со ПрајсвотерхаусКуперс (PwC) Република Северна Македонија беа одржани две работилници:

- На 14 април 2022 година презентација на „Компаративна студија за банкарскиот сектор во Северна Македонија“. Покрај локалниот тим, презентери беа Тијана Сасиќ, менаџер, и Бранко Поповиќ, директор во одделот за советодавни услуги од ПрајсвотерхаусКуперс Србија, кои неколку години ја подготвуваат оваа студија за потребите на банките во Србија, БиХ и Словенија. Презентацијата ја следеа претставници на членките на Македонската банкарска асоцијација од секторите за работа со правни и физички лица.

[Прочитај повеќе...](#)

- На 7 јуни PwC ја претстави „ESG (Environmental, Social and Governance - животна средина, општествени прашања и управување) регулативата за банкарскиот сектор во Европската Унија“. Презентери на настанот беа Ана Павловска и Кирил Папазоски од Адвокатското друштво „Папазоски Мишев“, независно адвокатско друштво соработник на PwC, Симе Јовановски од одделот за сметководствено-советодавни услуги, како и Лукаш Личко и Конрад Фраковијак од ПрајсвотерхаусКуперс Полска, кои ги споделија своите искуства во оваа област во земјите членки на Унијата, како и во регионот. Презентацијата ја следеа претставници на комисијата за СПП и усогласеност со прописи, комисијата за човечки ресурси, правната комисија, како и претставници на службите за внатрешна ревизија.

[Прочитај повеќе...](#)

- Од 10 до 13 мај претседателката на MBA, д-р Маја Стевкова Штеријева, присуствуваше на Годишно собрание и бизнис-форум на Европската банка за обнова и развој (EBRD) што се одржа во Маракеш, Мароко.

На форумот беа презентирани повеќе теми, меѓу кои и регионални економски перспективи за 2022 година, настан на ЕБОР за одржливост, глобализација во турбулентно време, влијание на војната во Украина и промовирање еднакви можности во време на криза.

- ОДРЖАН 53-ТИОТ СОСТАНОК НА АСОЦИЈАТИВНИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПСКАТА БАНКАРСКА ФЕДЕРАЦИЈА

- На 29 и 30 мај заменик-претседателот на Македонската банкарска асоцијација, м-р Тони Стојановски, и извршниот секретар, м-р Милена Перчинкова, присуствуваа на 53-тиот состанок на асоцијативните членки на Европската банкарска федерација (ЕБФ) во Истанбул, Турција.

На состанокот, кој го водел претседателот на Извршниот комитет на ЕБФ, Кристијан Осиг, извршниот директор на ЕБФ, Вим Мијс, информираше за актуелните активности на ЕБФ и најновите случувања на ниво на Европската Унија, а се дискутирало за влијанието на војната во Украина врз економијата, размена на најдобри банкарски практики и најнови случувања на национално ниво, банкарската супервизија – Базел III/IV и ESG ризиците, финансирањето одржлив раст, како и финансиската едукација во Европа.

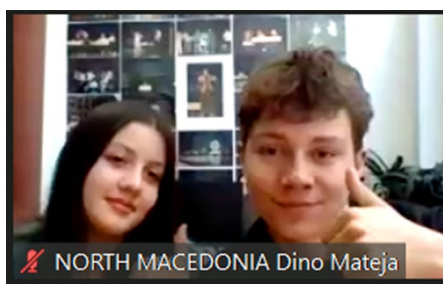
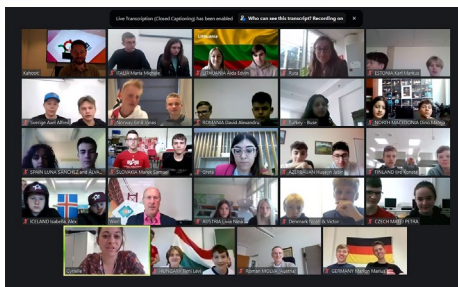
[Прочитај повеќе...](#)

ЕДУКАТИВНО КАТЧЕ

„ЕВРОПСКИ КВИЗ НА ПАРИТЕ“

■ На 10 мај 2022 година се одржа финалето на „Европскиот квиз на парите“, каде што најдобрите тимови од 29 европски земји се натпреваруваа за титулата европски шампиони. Нашата земја ја претставуваа националните победници Матеја Талеска и Дино Дановиц од СУГС „Јосип Броз-Тито“

во Скопје, менторирани од Емилија Величкова. Најдобар и најбрз беше тимот од Норвешка, вицешампиони беа претставниците од Италија, а третопласирани беа учениците од Ирска.

[Прочитај повеќе...](#)

■ На 6 јуни 2022 година МБА организира средба со најдобрите 3 тима на овогодишниот „Европски квиз на парите“. Претседателката на МБА, д-р Маја Стевкова-Штериева, заменик-претседателот, м-р Тони Стојановски, гувернерката на НБРСМ, д-р Анита Ангеловска-Бежоска, и комисионерот д-р Зоран Колев од Комисијата за хартии од вредност ги поздравиле учениците и нивните ментори и им доделија сертификати и симболични награди.

[Прочитај повеќе...](#)

■ По доделувањето на наградите, победниците ја посетија Македонската берза АД, каде што беа запознаени со работата на берзата...

[Прочитај повеќе...](#)

КОРИСНИ ЛИНКОВИ

НАРОДНА БАНКА НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА

<https://www.nbrm.mk/>

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

<https://finance.gov.mk/>

КОМИСИЈА ЗА ХАРТИИ ОД
ВРЕДНОСТ НА РЕПУБЛИКА
СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

<https://www.sec.gov.mk/>

МАКЕДОНСКА БЕРЗА

<https://www.mse.mk/>

ЦЕНТРАЛЕН ДЕПОЗИТАР НА
ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ

<http://www.cdhv.mk/>

АСОЦИЈАЦИЈА ЗА Е-ТРГОВИЈА
НА МАКЕДОНИЈА

<https://ecommerce.mk/>

ОРГАНИЗАЦИЈА НА
ПОТРОШУВАЧИТЕ НА МАКЕДОНИЈА

<https://opm.org.mk/>

ЕВРОПСКА БАНКАРСКА
ФЕДЕРАЦИЈА / EBF-EUROPEAN
BANKING FEDERATION

<https://www.ebf.eu/>

БАНКАРСКА АСОЦИЈАЦИЈА на
ЦЕНТРАЛНА и ИСТОЧНА ЕВРОПА
/ BACEE - BANKING ASSOCIATION
FOR CENTRAL AND EASTERN
EUROPE

<https://bacee.hu/>

Издава:
Здружение за остварување на заеднички интереси
на банките и унапредување на нивното работење
МАКЕДОНСКА БАНКАРСКА АСОЦИЈАЦИЈА Скопје

Главен и одговорен уредник:
Милена Перчинкова,
извршен секретар

Лектор:
Ивана Кузманоска

МБА Е-билтен,
06.7.2022

ISSN 2671-3772